

Stimulering milieuprestaties bij de verwerking van biologische producten

Frank Ingelaat
Wilma Arendse

landbouw, natuurbeheer
en visserij

© 2002 Expertisecentrum LNV, Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij

Rapport EC-LNV nr. 2002/104
Ede/Wageningen

Teksten mogen alleen worden overgenomen met bronvermelding.

Deze uitgave kan schriftelijk of per e-mail worden besteld bij het Expertisecentrum LNV onder vermelding van code 2002/104 en het aantal exemplaren.

Oplage 35 exemplaren

Samenstelling Tilly Aalders, Wilma Arendse, Piet Bodingius, Frank Ingelaat en Nynke de Vries,

Einderedactie Frank Ingelaat en Wilma Arendse

Druk Ministerie van LNV, directie IFA/Bedrijfsuitgeverij

Productie Expertisecentrum LNV
Bedrijfsvoering/Vormgeving en Presentatie
Bezoekadres : Galvanistraat 7
Postadres : Postbus 482, 6710 BL Ede
Telefoon : 0318 671400
Fax : 0318 624737
E-mail : Balie@eclnv.agro.nl

Voorwoord

Het aantal biologische bedrijven in Nederland blijft groeien. Ook de belangstelling voor biologische producten neemt toe bij de consument. Gezondheid en smaak zijn belangrijke argumenten voor de consument om voor het biologische product te kiezen, maar ook een milieuvriendelijke productiewijze is voor veel consumenten reden om de voorkeur te geven aan het biologische product. De milieuwinst bij de biologische productie ligt vooral bij de primaire producent. Consumenten die milieuvriendelijke productie belangrijk vinden, mogen echter ook verwachten dat bedrijven bij de verwerking en verpakking van producten kiezen voor de meest milieuvriendelijke oplossing.

Hoewel er voorbeelden zijn van bedrijven die blijven zoeken naar de meest milieuvriendelijke oplossingen, is er onvoldoende inzicht in de actuele en potentiële milieuprestaties van verwerkers van biologische producten.

Met deze achtergrond en op verzoek van de directie Industrie en Handel van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, is aan een aantal verwerkers en enkele vertegenwoordigers van de sector de vraag voorgelegd hoe de situatie bij hun organisatie is en welke mogelijkheden zij zien voor de verbetering van de milieuprestaties in de toekomst. In dit rapport staan de verslagen van de gesprekken en is ingegaan op de ambities van de verwerkende sector.

Wij bedanken dhr. Wijnker (Fa. Wijnker), dhr. Crombach (Ecomel), dhr. Van de Westen en dhr. Rijkers (Van der Westen Biologisch Brood & Banketbakkerij), de gebroeders Hermus (Hermus B.V.), dhr. De Ruyter (Slagerij de Groen Weg), dhr. Van Cuijk (Groentehof B.V.), dhr. Van den Idsert (VBP) en dhr. Docters van Leeuwen (Stichting Milieukeur) voor hun bijdrage aan deze inventarisatie.

Drs. R.P. van Brouwershaven
Directeur Expertisecentrum LNV

Inhoudsopgave

Samenvatting	7
1 Inleiding	9
1.1 Aanleiding	9
1.2 Doelstelling	9
1.3 Opbouw van het rapport	10
2 Sectorschets	11
3 Interviews met verwerkers	13
3.1 Inleiding	13
3.2 Firma Wijnker / biologische bloembollen	14
3.3 Ecomel / biologische zuivel	14
3.4 Ad van der Westen / biologische bakker	15
3.5 Hermus / biologische molenaar	15
3.6 Groentehof / panklare gesneden en verpakte groente	16
3.7 Odin (literatuuronderzoek) / groente	17
3.8 Conclusies interviews	17
4 Mogelijkheden voor een sectorbrede aanpak	19
4.1 Inleiding	19
4.2 Visie van de Vereniging van Biologische Productie- en Handelsbedrijven (VBP)	19
4.3 Certificering door de Stichting Milieukeur	21
5 Conclusies	23

Bijlage 1	Financiële instrumenten	25
1.	Subsidies op innovatie en milieu-investeringen	25
2.	Fiscale regelingen	26
3.	Subsidieregeling voor adviezen	27
4.	Samenvatting en conclusies	27
Bijlage 2	Vragen van de interviews bij de verwerkers	29

Samenvatting

Behalve de ca. 1500 primaire biologische bedrijven in Nederland zijn er meer dan 900 bedrijven die biologische producten verwerken of verhandelen. De groep verwerkers is een zeer diverse groep. Niet alleen omdat de groep actief is in veel productcategorieën, maar ook door de mate waarin zij producten bewerken. De milieuwinst van de biologische productie wordt voornamelijk bereikt in de primaire productiefase, maar dit neemt niet weg dat de verwerkers van biologische producten vaak initiatieven hebben genomen om extra aandacht te geven aan een milieuvriendelijke verwerking.

Met name de grotere verwerkers van duurzaam geproduceerde producten vervullen hierin vaak een voortrekkersrol. Als nieuwe ontwikkelingen aanslaan worden ze al snel door het gangbare circuit overgenomen.

Het doordringen van biologische producten in de gangbare ketens, handelscircuits en supermarkten, heeft tot gevolg dat andere eisen worden gesteld aan de producten en verpakking dan bij de traditionele verwerkers en natuurvoedingswinkels. De gangbare ketens hebben bovendien klanten die milieuprestaties op een andere wijze beoordelen en waarderen dan de klanten van de traditionele afzetpunten van biologische producten.

Aandacht voor milieuvriendelijke verwerking is gewenst in de gehele keten en kan een positieve uitstraling hebben op het imago van de gehele biologische keten.

Meer aandacht voor het milieu tijdens het verwerkingsproces zal echter in veel gevallen resulteren in een hogere kostprijs. Uit onderzoek is gebleken dat veel consumenten vinden dat biologische producten maximaal 20% tot 30% duurder mogen zijn dan gangbare producten. Beperken van de kosten blijft voor de sector een belangrijk aandachtspunt, zolang de maatschappelijke kosten niet in de prijs van de gangbare producten tot uiting komt.

Het certificeren van het verwerkingsproces is een mogelijkheid om milieuvriendelijke verwerking te stimuleren. De Stichting Milieukeur heeft voor verwerkers van levensmiddelen criteria ontwikkeld voor verschillende milieuaspecten. Het probleem hierbij is dat de verwerkers van biologische producten hun producten in de handel onder het EKO-keurmerk. Bij certificering van het verwerkingsproces zegt het milieukeurmerk zegt alleen iets over de verwerking. Het EKO-keurmerk is naar de klant toe veel sterker dan Milieukeur en de kans dat het extra milieukeurmerk op de consumentenverpakking zal worden gebruikt is dan ook klein. Extra kosten gemaakt voor de verwerking onder Milieukeur leveren minder makkelijk rendement.

Volgens de Vereniging van Biologische Producenten en Handelsbedrijven (VBP) bestaat er bij haar leden zeker draagvlak om extra milieumaatregelen te nemen. De extra kosten en de beperkte mogelijkheden om een betere positie op de markt te verwerven vormen daarbij een belemmering. De vereniging weet dat een aantal leden gebruik heeft gemaakt van financiële regelingen, maar constateert dat er met name bij de kleinere "stand alone" bedrijven gebrek is aan transparante informatie.

De belangrijkste conclusies van dit onderzoek zijn:

- Bij de sector is draagvlak te vinden voor extra om milieumaatregelen, maar het ontbreekt de groep aan kennis van subsidiemogelijkheden.
- De retailsector is weinig gevoelig voor milieuvriendelijke verwerking, omdat het EKO-keurmerk sterker is dan bijvoorbeeld Milieukeur. Een extra milieukeurstempel is onvoldoende duidelijk voor de consument.

- Ondanks de sterk uiteenlopende soorten en situaties van bedrijven biedt het bedrijfsmilieuplan mogelijkheden om de milieuvriendelijke verwerking van biologische producten te stimuleren. De Stichting Milieukeur heeft hiervoor criteria ontwikkeld.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De belangstelling van de consument voor biologische producten blijft groeien. Niet alleen gezond en smakelijk zijn argumenten voor de consument om voor het EKO-product te kiezen, maar ook de zorg voor het milieu in de biologische landbouw en tuinbouw is een belangrijk argument. De milieuwinst van de biologische productie ligt echter vooral bij de primaire bedrijven. Deze gebruiken bijvoorbeeld geen kunstmest en maken slechts incidenteel gebruik van natuurlijke gewasbeschermingsmiddelen. De primaire bedrijven vormen slechts één schakel van de keten. Vanaf de land- en tuinbouwbedrijven gaan de producten naar een verwerker. Die verkoopt ze vervolgens aan een retailer, waarna de producten in de schappen van de winkel worden aangeboden.

De Directie Industrie en Handel (I&H) is geïnteresseerd in de milieuprestaties die na het primaire productieproces worden geleverd aan land- en tuinbouwproducten. Daarom kreeg het EC-LNV de opdracht om middels deze studie informatie te verzamelen over de milieuprestaties die in de keten worden geleverd aan duurzame producten. De focus ligt hierbij op de schakel na de primaire producent: 'de verwerker'.

1.2 Doelstelling

Het doel van deze studie is om antwoorden te vinden op de volgende vragen:

1. Welke milieuprestaties leveren verwerkers van biologisch geproduceerde primaire producten?
2. Wat zijn potentiële milieuprestaties van verwerkers van biologisch geproduceerde primaire producten?
3. Zijn er mogelijkheden voor borging en certificering van de verwerking van biologisch geproduceerde producten?
4. Is er in de sector voldoende draagvlak voor een collectieve aanpak van milieuvriendelijke verwerking?

Uit de antwoorden dient te blijken of er eventueel grond is om de verwerkers van biologisch geproduceerde producten een financiële stimulans te geven.

Werkwijze

Om een antwoord te vinden op de bovenstaande vragen zijn aan een aantal open vragen voorgelegd aan zes verwerkende bedrijven. Voor deze aanpak is bewust gekozen om een goed beeld te krijgen van de milieuprestaties tijdens de verwerking van duurzame primaire producten binnen de grotere sectoren van de Nederlandse land- en tuinbouw. Naast de interviews is een literatuurstudie uitgevoerd naar de milieuprestaties van het Odin Groente-Abonnement systeem. Ter oriëntatie op de mogelijkheden van borging en certificering van milieuprestaties zijn enkele korte gesprekken gevoerd met twee instanties die keurmerken beheren: Skal (EKO-keurmerk) en Stichting Milieukeur (Milieukeurmerk).

Na afronding van de gesprekken zijn conclusies getrokken en is met de Vereniging van Biologische Productie- en Handelbedrijven (VBP) besproken of bij de

verwerkingssector belangstelling bestaat voor een collectieve aanpak van milieuvriendelijke verwerking.

1.3 Opbouw van het rapport

Allereerst wordt in hoofdstuk 2 een schets gegeven van de verwerking van biologische producten. In hoofdstuk 3 geven een aantal bedrijven inzicht in hun milieuprestaties en noemen zij de knelpunten bij de verbetering van milieuprestaties. In hoofdstuk 4 staat de visie van de Vereniging van Biologische Productie- en Handelsbedrijven op de mogelijkheden van een sectorbrede aanpak van milieuvriendelijke verwerking. In hoofdstuk 5 staan de conclusies.

Omdat de sector aangaf dat zij soms het overzicht mist van de bestaande stimuleringsregelingen, is in bijlage 1 ingegaan op een aantal financiële regelingen. Behalve specifiek op de (biologische) productie gerichte regelingen bevat deze bijlage ook een aantal algemene subsidieregelingen die toegankelijk zijn voor het hele midden- en kleinbedrijf.

2 Sectorschets

In Nederland waren eind 2001 meer dan 900 verwerkers/bereiders van biologische producten aangesloten bij Skal. De groep is iets kleiner dan het aantal biologische landbouwbedrijven, hiervan waren er eind 2001 meer dan 1500 bij Skal waren aangesloten.

De groep verwerkers/bereiders houdt zich bezig met een uiteenlopend aantal activiteiten. Tabel 1 geeft hiervan een indruk. Hierbij is de indeling van de bedrijfstypering van Skal gevolgd, maar bij de indeling is alleen de eerste typecode van Skal gebruikt. In de praktijk kan een bedrijf voor de verwerking van meerdere producten bij Skal zijn aangesloten.

Tabel 1 Verwerkers en bereiders aangesloten bij Skal

Bedrijfstype	Aantal	%
Aardappelverwerker	34	4%
Brood en Banket	96	12%
Bier / Wijn	8	1%
Cacao / Carobe	15	2%
Eieren / Eiproducten	17	2%
Groente en Fruitverwerking	114	14%
Graanverwerking	78	10%
(Groot) Handel	74	9%
Honing	1	0%
Huisdierenvoeders	10	1%
Kaasmakerij	26	3%
Koffie / Thee	23	3%
Kruiden	15	2%
Medicinale Producten	5	1%
Noten / Zuidvruchten	18	2%
Oliën / Vetten	17	2%
Overig	38	5%
Peulvruchten verwerking	4	0%
Plantgoed	3	0%
Slagerij / Vlees	78	10%
Snoepgoed	11	1%
Snacks	23	3%
Verpakken / Afvullen / Etiketieren	46	6%
Veevoeders	22	3%
Winkel en/of Horeca	4	0%
Zaaigranen	6	1%
Zuivel	23	3%

Behalve de productcategorieën die op één bedrijf verwerkt worden, varieert ook de omvang van de bewerkingen. Soms is dit zeer beperkt en gaat het alleen om doorverkopen of verdelen van een bewerkt product in kleinere porties. In deze

gevallen is wel Skal-controle nodig, maar de verwerker verandert weinig aan het product.

Bij een groep als de bakkers, groenteverwerkers, de producenten van veevoeders of in de zuivel is het bewerkingsproces veel omvangrijker en liggen er waarschijnlijk veel meer mogelijkheden om het proces te verbeteren.

Een groot deel van de bedrijven is stand-alone, dat wil zeggen ze verwerken of handelen alleen in biologische producten. De trend is dat stand-alone bedrijven meer en meer worden overgenomen door grotere concerns. Voorbeelden hiervan zijn de overnames van De Vuurdoop door Sofine Foods, De Groene Weg door Dumeco, Ecomel door Campina en het grote minderheidsbelang (40%) van Wessanen in Natudis. In het geval van Ecomel blijft het oude bedrijf een aparte divisie, waarbij de eigen identiteit bewaard blijft.

Overnames hoeven zeker niet negatief te zijn voor de sector. De dochter kan de eigen identiteit behouden, maar wel gebruik maken van de kennis van het moederbedrijf. Veel bedrijven zijn bezig met de invoering van HACCP richtlijnen. Kleinere bedrijven zullen hier meer moeite mee hebben dan grotere. Dochterbedrijven kunnen daarbij vaak profiteren van de ervaringen van het moederbedrijf.

De natuurvoedingswinkels hebben actie ondernomen om hun milieu-imago nog verder te verbeteren. Een samenwerkingsverband van winkels is gestart met gebruik van Echte Energie en het verdere onderzoek naar alternatieve verpakkingen. Hiermee willen zij zich beter positioneren ten opzichte van de supermarkten met biologische producten in het assortiment. Het voordeel van de winkels is dat het milieuvriendelijke imago uitstraalt over het hele assortiment. Zij trekken klanten die ook op dit aspect letten.

Certificering van natuurvoedingswinkels vindt plaats via de Stichting Varena. De certificering richt zich vooral op HACCP, maar men houdt zich ook bezig met de presentie in de winkels en de garantie dat alles 100% biologisch is.

Opvallend bij het schetsen van de verwerkende sector is de diversiteit in producten en combinatie van activiteiten. Hierdoor zullen binnen een groep meestal te weinig bedrijven zijn voor een goede onderlinge vergelijking. Dit scheidt beperkingen bij het beoordelen van de milieuprestaties. Een andere oplossing zou zijn het vergelijken met de prestaties van de gangbare collega, maar dan moet het productieproces in soort en omvang vaak wel op één lijn liggen.

3 Interviews met verwerkers

3.1 Inleiding

Voor deze quick scan zijn in totaal zes verwerkende bedrijven bezocht. Deze bedrijven zijn in verschillende bedrijfstakken van de land- en tuinbouw werkzaam. Via interviews is getracht inzicht te verkrijgen in de hele keten binnen de betreffende bedrijfstak. Vijf van de geïnterviewde bedrijven verkrijgen (een gedeelte van) hun grondstoffen uit de biologische landbouw. De productie, verwerking en afzet van de producten vindt plaats onder het EKO-keurmerk. Eén bedrijf (Groentehof) produceert onder het Milieukeurmerk.

Binnen de bezochte bedrijven zijn interviews gehouden met personen die:

1. een leidinggevende functie in de organisatie bekleden en daardoor hun visie kunnen geven op milieuprestaties binnen hun bedrijf of
2. door hun functie betrokken zijn bij de milieuprestaties die het bedrijf levert.

De vragen bij de interviews hadden een open karakter, waardoor de geïnterviewden de mogelijkheid gekregen om een breed beeld te geven van de milieuprestaties op hun bedrijf. Daarnaast hebben ze tevens zaken aan de orde kunnen stellen die spelen binnen hun organisatie en knelpunten veroorzaken voor het leveren van milieuprestaties. De vragen die in ieder interview zijn gesteld, zijn opgenomen in bijlage 2.

Tabel 2 Overzicht van de geïnterviewde bedrijven

Bedrijf	Core business
Firma Wijnker	biologische bloembollen
Ecomel	biologische zuivel
Ad van der Westen	biologische bakker
Hermus	biologische molenaar
De Groene Weg	biologische slachterij
Groentehof	panklare gesneden en verpakte groente

De resultaten van de interviews worden in de volgende paragrafen weergegeven. De volgende indeling wordt hierbij per interview zo veel mogelijk gehanteerd:

- algemene gegevens;
- milieuprestaties in de verwerking;
- knelpunten voor milieuprestaties;
- mogelijkheden voor milieuprestaties;
- mogelijke overheidsacties.

In de biologische varkenshouderij is de situatie het afgelopen jaar nogal veranderd. De Groene Weg is onderdeel geworden van Dumeco en de Task Force Biologische Landbouw is belast met de uitwerking van het keten-business-plan voor de sector. De tekst van het interview is hierdoor achterhaald en niet opgenomen in deze publicatie.

3.2 Firma Wijnker / biologische bloembollen

De bloembollensector is klein met een beperkt areaal en beperkte afzetmogelijkheden.

Biologische bloembollen volgen grotendeels de gangbare ketens en worden, uitzonderingen daargelaten, op precies dezelfde manier verwerkt als gangbare.

Milieuprestaties in de verwerking

- Milieuprestaties in de verwerking zijn gekoppeld aan de mogelijkheden van de (gangbare) verwerker en dus niet specifiek voor het gecertificeerde product.

Mogelijkheden voor milieuprestaties

- Alternatieve verwerking en afzet (bollen in papier verpakt en verzonden per postorder) blijven beperkt tot de acties van een enkeling.

Knelpunten bij de afzet

- De benodigde meerprijs voor het biologisch geteelde product (50% duurder dan gangbaar) is een probleem bij de afzet. Zowel tussenpersonen als consumenten beleven blijkbaar te weinig meerwaarde aan het biologische product (het product is niet onderscheidend genoeg).
- Binnen het alternatieve circuit (biologische afzetorganisatie, natuurvoedingswinkels) zijn de mogelijkheden groter. De afzetorganisatie (Biobol) staat echter nog in de kinderschoenen en kampt vanwege de beperkte grootte van de biologische bollensector met schaalproblemen.
- Door stagnerende afzet en onduidelijke afspraken (buitenlandse orders die op het laatste moment werden afgezegd) trekken biologische telers zich terug en nemen gangbare professionals die "het wel eens willen proberen" een afwachtende houding aan.

3.3 Ecomel / biologische zuivel

De biologische zuivelsector is de afgelopen jaren flink gegroeid. Twee fabrieken nemen samen het leeuwendeel van de productie voor hun rekening. Deze zijn in handen van de gangbare melkreuzen Campina Melkunie en Friesland Coberco. Daarnaast vindt kleinschalige ambachtelijke verwerking plaats door zelfkazers. Ecomel is een dochter van Campina Melkunie.

Milieuprestaties in de verwerking

- Milieuvriendelijker verpakkingen (energiegebruik, samenstelling, gewicht, herbruikbaarheid).
- Natuurstroom.
- Gedeeltelijk eigen waterzuivering.
- Het gebruik van biologische grondstoffen.
- Aandacht voor herkomst en transportafstand van grondstoffen (bijv. rietsuiker).
- Deelname aan een milieuzorgsysteem.

Knelpunten voor milieuprestaties

- *Kleinschaligheid*
Door de spreiding en de beperkte omvang van de biologische zuivelproductie en -afzet worden positieve milieuresultaten voor een deel weer tenietgedaan. Dit is vooral een schaal- en distributieprobleem. De verwachting is dat hier de komende jaren verbetering in komt, door het toenemen van de volumes. Daarnaast wordt gekeken naar de mogelijkheden om de biologische veehouderij in specifieke/gunstige regio's te stimuleren.
- *Voortrekkersrol*
De ontwikkeling van nieuwe verpakkingen of technieken kost tijd en geld (haalbaarheidsonderzoek). Ecomel wil graag een voortrekkersrol vervullen. Voor moederbedrijven kan de biologische tak een soort voortrekkersrol vervullen.

Mogelijke overheidsacties

- Aanvullende milieueisen stellen in EU-verband boven op de biologische normen voor verwerking en verpakking van biologische producten.

3.4 Ad van der Westen / biologische bakker

Er zijn twee grote producenten van biologisch brood in Nederland: Ad van der Westen (Zonnemaire) en Verbeek (Greenlife). De eerste concentreert zich vooral op het verse product. De tweede verlegt zijn aandacht ook steeds meer richting de versmarkt. Van der Westen betreft zijn graan voornamelijk van een biologische molenaar. De producten worden afgezet aan reformwinkels, natuurvoedingswinkels en supermarkten (Super-De Boer). Van der Westen verzorgt zelf het transport van de producten. Het assortiment is breed: ongeveer 600 verschillende producten.

Milieuprestaties in de verwerking

- De verwerking is iets ambachtelijker dan in het gangbare circuit; milieuprestaties worden hierbij niet geleverd.
- De producten worden CO₂ verpakt.

Knelpunten voor milieuprestaties

- Kleinschaligheid
 1. Van der Westen bedient heel Nederland met zijn producten, terwijl de afname van iedere klant vrij klein is. Er wordt iedere dag vers geleverd. Transporten zijn hierdoor inefficiënt, duur en milieuonvriendelijk.
 2. Afname van een klein aantal producten per klant. Hierdoor is veel verpakkingsmateriaal nodig.

Mogelijkheden voor milieuprestaties

- Schaalvergroting kan de genoemde knelpunten verminderen.

Knelpunten bij de afzet

- De productiecapaciteit is te klein om grote orders te kunnen verwerken (en daarmee ook om intensiever met supermarkten in contact te treden).
- De afzet bij biologisch-dynamische winkels stagneert.
- De aard van de producten (macrobiologisch, veganistisch en vegetarisch) maakt het moeilijk om producten in brede kringen af te zetten.
- Producten en afzetpunten hebben een 'Geiten-wollen-sokken'-imago.

Mogelijke overheidsacties

- Overheids 'prestaties' liggen volgens Van der Westen vooral in de sfeer van subsidiëring van natuurvoedingssupermarkten.

3.5 Hermus / biologische molenaar

Ongeveer 6% van het Nederlandse graan wordt in molens gemalen. De meeste grondstoffen voor de molens worden uit Frankrijk betrokken, vanwege de betere kwaliteit van het graan. Het meel wordt hoofdzakelijk afgezet bij biologische bakkers en bij particulieren. Biologisch-dynamisch geproduceerd graan moet verplicht door molens worden gemalen. Voor biologisch graan is dit niet het geval. Een groeiend deel van het biologische graan wordt machinaal gemalen.

Milieuprestaties in de verwerking

- Indien er voldoende wind staat, wordt het graan met behulp van windenergie gemalen.
- Smaak en vitamine B blijven behouden door het malen met maalstenen.
- De aangevoerde tarwe wordt gezuiverd, voordat het wordt verwerkt.
- De eerste productie van iedere dag wordt afgezonderd en niet verkocht.

Knelpunten voor milieuprestaties

- Omgeving (molen) is misschien minder steriel dan een fabriek, waardoor hygiëne moeilijker te waarborgen is / extra aandacht nodig heeft in verband met voedsel- en productveiligheid.
- In de molen treden verliezen op tijdens het malen.
- Het maalrendement via een molensteen is minder dan bij machinaal malen.

Knelpunten bij de afzet

- Malen met een molen is niet concurrerend ten opzichte van machinaal malen. Een machine kan een grotere hoeveelheid graan per uur verwerken en levert minder maalverliezen op. Hierdoor wordt de kostprijs lager.
- Consumenten willen een biologisch brood dat lijkt op het gangbare brood (qua kleur, vorm en houdbaarheid). Hiervoor zijn echter bepaalde toevoegingen nodig.

Mogelijke overheidsacties

- Het verlenen van een subsidie op het malen met windenergie

3.6 Groentehof / panklare gesneden en verpakte groente

De Groentehof b.v. verwerkt op industriële wijze groente tot panklare gesneden en verpakte groente. Deze groente zijn voor 80% afkomstig van Milieukeurteelten en het overige voor minimaal 90% van geregistreerde teelten. Het assortiment van de Groentehof bevat ongeveer 150 items. Van deze omzet valt 65% onder Milieukeur. Groentehof b.v. is nu 1 jaar Milieukeur gecertificeerd en in de teeltfase wordt nu ook in Spanje onder proefstatus Milieukeur geteeld. Groentehof b.v. voert sinds medio 2000 Milieukeur en de reacties uit de markt zijn boven verwachting. Dit was reden voor Groentehof om het assortiment te verbreden en jaarrond in de markt te zetten.

Milieuprestaties in de verwerking

- PVC-vrije verpakking
- HACCP is wettelijk verplicht, ISO is een pre
- bedrijfs-intern-milieuplan of ISO 14004, waarin de energie- en waterhuishouding met besparingsplannen zijn verwerkt. Ook afvalstromen, chemicaliëngebruik en emissies naar de lucht, water en bodem worden naar milieubelasting gekwantificeerd en structureel aangepakt (o.a. isolatie gebouw, waterrecycling, energiebesparingsprojecten, mono verpakkingen, groenteafval recycling t.b.v. veevoer e.d.).

Knelpunten voor milieuprestaties

- Bij Groentehof realiseert men een langere houdbaarheid dan bij collegae. Dit komt o.a. door het uitgebreide wassen en drogen. Deze productiestappen kosten wel meer energie, maar door de realisatie van extra houdbaarheid is de derving op de winkelvloer minder, waardoor de energie per geconsumeerde verpakking aanzienlijk lager is. Verpakken in kunststof is per definitie niet erg milieuvriendelijk.

Mogelijkheden voor milieuprestaties (in de keten)

- Verbetering van het logistiek traject.
- De bereidingswijze bij de consument verbeteren
- In de teelt zijn nog zeer veel mogelijkheden ter ontlasting van het milieu (rassen, teeltmethoden en alternatieve oogstmethoden)

Mogelijkheden voor milieuprestaties tijdens de verwerking

- Alternatieve verpakkingsmaterialen (intelligente folie, dunner en sterker materiaal e.d.)
- Optimalisatie van het proces (energie- en waterverbruik reduceren).

Knelpunten bij de afzet

- Met het voeren van het Milieukeurmerk wil Groentehof zich onderscheiden van de concurrentie. Dit onderscheidend vermogen moet nieuwe klanten gaan binden en meer omzet genereren, waarmee de meerprijs van Milieukeur kan worden gecompenseerd. Het Milieukeurmerk zou anders ca. 15% duurder moeten zijn dan gangbaar.
- Telers telen onder Milieukeur voor een meerprijs of een "licence to produce". Groentehof fungeert meestal als ketenregisseur voor de telers. Ook de kosten zijn dan voor Groentehof.

Mogelijke overheidsacties

- Het creëren van meer duidelijkheid in het woud van keurmerken richting consument. Er dienen volgens Groentehof een 2- of 3-tal internationale keurmerken te komen op verschillende niveaus. De Stichting Milieukeur is reeds een project gestart om te inventariseren of een internationaal milieukeurmerk mogelijk is.
- Tegemoetkomen in de kosten bij innovatieve projecten. De milieuwinst ligt vooral in de primaire sector, maar de kosten voor milieuwinst liggen bij de verwerker.

3.7 Odin (literatuuronderzoek) / groente

Biologische groenten worden grotendeels op contract geteeld (artikel Nautilus, symposium bron vermelden). Dit betekent minder overschotten, maar ook een geringere flexibiliteit naar de markt toe. Grote afnemers moeten immers al voor het teeltseizoen aangeven wat ze willen hebben. Odin omzeilt dit laatste probleem door het gebruik van een abonnementensysteem, met de consument als (vaste) directe afnemer van de producten. De samenstelling van de aangeboden pakketten is afgestemd op het seizoen.

Milieuprestaties in de verwerking

- De Odin groentetassen leveren een aanzienlijke milieuprestatie ten aanzien van transportafstanden en –energie, verpakkingsmateriaal en het beperken van verliezen in de keten. De verschillen ten opzichte van de gangbare keten zijn het grootst in de winter, omdat dan veel gangbare groenten worden geïmporteerd.
- Groenteafval wordt niet gecomposteerd, maar als veevoer gebruikt.

3.8 Conclusies interviews

- De grotere verwerkers van biologisch geproduceerde producten passen in de verwerkingsfase vaak dezelfde methoden en machines toe die ook in het gangbare circuit gebruikelijk zijn.
- Duurzame producten associeert men vooralsnog vooral met milieuprestaties in de primaire productie en niet zozeer met milieuprestaties verderop in de keten.
- De verwerkers staan positief tegenover het leveren van milieuprestaties tijdens de verwerking. Verwerkers laten zien dat de mogelijkheid tot borging aanwezig is (Groentehof). Daarnaast wordt aandacht besteed aan dierenwelzijn (De Groeneweg).
- De ontwikkeling van nieuwe verpakkingen of technieken kost veel tijd en geld. De verwerkers van duurzaam geproduceerde producten hebben op dit vlak wel degelijk initiatieven genomen. Voorbeelden hiervan zijn: kartonnen verpakkingen in plaats van glazen flessen (Ecomel), aluminiumvrije boterwikkels (Ecomel), kunststof- en pvc-vrije verpakkingen (De Groeneweg), milieuvriendelijker ondoorzichtig plastic bakje (Groentehof). Met name de grotere verwerkers van duurzaam geproduceerde producten vervullen hierin vaak een voortrekkersrol. Nieuwe ontwikkelingen worden (als ze aanslaan) al snel door het gangbare circuit overgenomen.

4 Mogelijkheden voor een sectorbrede aanpak

4.1 Inleiding

Uit hoofdstuk 3 blijkt dat verwerkers van biologische producten in het verleden vaak initiatieven hebben genomen en veel aandacht geven aan een milieuvriendelijke verwerking. Nieuwe ontwikkelingen worden echter door het gangbare circuit overgenomen, waardoor het verschil tussen biologisch en gangbaar verdwijnt. Ook zijn de mogelijkheden voor milieuvriendelijke verwerking beperkt, omdat sommige biologische producten als charge worden verwerkt in een gangbare keten. De ambitie om een voortrekkersrol te spelen is duidelijk aanwezig, maar de mogelijkheden voor individuele bedrijven zijn beperkt. Hierbij spelen de hogere verwerkingskosten een belangrijke rol. Om mogelijkheden te scheppen om de verwerkende sector van biologische producten toch de voortrekkersrol op te laten pakken is de VBP gevraagd naar de mogelijkheden van een sectorbrede stimulering van een milieuvriendelijke verwerking. Hiervoor is een gesprek gevoerd met de heer Van den Idsert van de VBP.

Voor een sectorbrede aanpak is een instrument nodig dat breed inzetbaar is in deze relatief kleine sector met een breed scala aan activiteiten. Om te komen tot een systeem waarbij elk bedrijf toch deel kan nemen aan een gemeenschappelijk systeem is de heer Docters van Leeuwen van de Stichting Milieukeur gevraagd naar zijn visie.

4.2 Visie van de Vereniging van Biologische Productie- en Handelsbedrijven (VBP)

De Vereniging Biologische Productie- en Handelsbedrijven behartigt de belangen van de sector. De vereniging telt ca. 72 leden. Deze zijn werkzaam in de sectoren: aardappels/groente/fruit, brood, dagverse en houdbare zuivel, vlees, droogwaren, diervoeders, kaas, horeca, groothandel en trading. Met name de laatste twee groepen hebben een grote omzet, omdat Nederland veel natuurvoedingswinkels heeft en één van de grootste doorvoerlanden is.

De biologische sector vindt in het algemeen dat maatschappelijke kosten als gevolg van de milieuschade van de gangbare landbouw te weinig worden doorbelast in de producten. Doorbelasten zou het prijsverschil tussen gangbaar en biologisch aanmerkelijk terugbrengen. Dit zou tot een werkelijke stimulans voor het biologische product leiden, omdat aangenomen wordt dat de gemiddelde consument afhaakt als biologische 20% tot 30% duurder zijn dan gangbare producten. In veel gevallen is het verschil echter groter.

Zolang de milieu- en risicoschade die uit de gangbare productieketen voortkomt en niet volledig wordt afgerekend in het product zelf, rest de overheid weinig anders dan het stimuleren van de biologische landbouw met aparte regelingen.

Vaak zijn nieuwe milieumaatregelen gekoppeld aan nieuwe investeringen (nieuwbouw, nieuwe machines e.d.). Het grootste risico is de hoogte van de investering die gedaan moet worden. Feitelijk zou de investering in milieubesparing

niet mogen leiden tot meerkosten van het eindproduct. Helaas weet iedereen dat dit niet zo is, te beginnen bij de primaire biologische teelt!

De VBP heeft nooit een echte enquête gehouden onder leden om te weten wie van welke regeling gebruik heeft gemaakt. Zij weet wel dat de volgende 2 regelingen zeer positief hebben gewerkt:

1. De Investeringsregeling markt en concurrentiekracht: Verbetering van de Verwerking en Afzet van Landbouwproducten (VAL), die in 1999 voor het laatst is opengesteld. Het is de sector onduidelijk of deze regeling in de toekomst nog wordt opengesteld.
2. De subsidiemogelijkheden voor demoprojecten. Demoprojecten hebben altijd tot koortsachtige activiteiten geleid bij koepelorganisaties, onderzoeksinstellingen en conglomeraatjes binnen afzetketens (horeca en supermarkt) om financiering los te krijgen. In een aantal gevallen zijn zeer zinvolle projecten gerealiseerd met deze gelden (b.v. ontwikkelen GGO-vrije keten).

Sinds begin 2001 is het nieuwe co-innovatieprogramma 'Professionalisering van de biologische afzetketen' ingezet. Er is een Task Force Marktontwikkeling Biologische Landbouw gevormd die bestaat uit vertegenwoordigers van diverse schakels keten biologische landbouwproducten, inclusief banken, consumenten- en maatschappelijke organisaties. Deze samenwerking moet uitmonden in concrete businessplannen voor de diverse ketens. In de uitvoering van de businessplannen zal de overheid op projectbasis financieel, onder andere via het co-innovatieprogramma, bijdragen aan te ontwikkelen concrete marktactiviteiten.

Voor individuele (en vooral kleinere) marktdeelnemers is het vaak moeilijk om in het woud van de subsidieregels tot indiening van projectaanvragen te komen. Bovendien ontbreekt hen vaak het netwerk. Ook het tendersysteem bij de toekenning van subsidies maakt de procedures voor kleine bedrijven ondoorzichtig.

Op basis van de ervaring vanuit het verleden pleit de VBP voor de volgende aanvullingen op het stimuleringsprogramma voor biologische handel- en verwerkingsbedrijven:

1. Wederom openstellen van de subsidieregeling VAL. Vanuit het verleden is aantoonbaar dat mede dankzij deze regelingen individuele biologisch marktpartijen grote nieuwe investeringen hebben gedaan in het eigen bedrijf. Voorbeelden zijn De Groene Weg in Hedel en Natudis in Harderwijk.
2. Handhaving van het nieuwe co-innovatieprogramma 'Professionalisering van de biologische afzetketen', met de kanttekening dat de besluitvorming over de toekenning van de beschikbare middelen transparant is en recht doet aan alle afzetketens.
3. Fiscale bevoordeling via b.v. uitbreiding van de Duurzame OndernemersAftrek (DOA) naar biologische handel- en verwerkingsbedrijven. Het fiscaal bevoordelen van biologische handels- en verwerkingsbedrijven zou een sterk signaal zijn dat duurzaam (biologisch) ondernemen wordt gestimuleerd. Nu komen alle verwerkers hiervoor in aanmerking die overwegend biologische producten verwerken. Om het aspect duurzaamheid te versterken zouden bij de verwerkers extra duurzaamheidscriteria toegevoegd kunnen worden, zoals Milieukeur-gecertificeerd productiesysteem, gebruikmaking van groene stroom, recyclingsystemen in productieprocessen e.d.
4. Verdere stimulering en versterking van voordelige/aantrekkelijke financiering via groenfondslen voor alle sectoren die investeren in biologische productie- en logistieke faciliteiten.
5. Krachtige stimulering van trace-abilityprojecten in de bio-ketens met als doel om de biologische landbouw, handel en verwerking kwalitatief en structureel te beschermen tegen bewuste fraude en het onbewuste binnendringen van bijvoorbeeld van GGO's en residuen.

Verder dient bij VBP-leden nader onderzocht te worden in hoeverre men optimaal gebruik maakt van bestaande stimuleringsmogelijkheden op het gebied van milieu. Het meest effectief is het stimuleren van investeringen in biologische productie, verwerking, innovatie, e.d. De nieuwe flessenlijn van Ecomel is daar een goed voorbeeld van.

Het lijkt erop dat vooral de toegankelijkheid/transparantie ten aanzien van alle beschikbare regelingen prioriteit nummer 1 is.

4.3 Certificering door de Stichting Milieukeur

De Stichting Milieukeur ontwikkelde sinds 1995 certificeringsschema's voor een reeks van gewassen. In de verwerkende sector heeft zij recent ook criteria ontwikkeld voor bedrijven. Zo zijn er criteria voor groenteverwerking (blik, pot, diepvries) en -bewerking (snijden e.d.). Ook voor bakkers is een certificaat beschikbaar en binnenkort worden de criteria voor varkensvlees gepubliceerd.

De deelnemers kunnen onder het logo van Milieukeur de producten op de markt brengen als deze ook volgens de eisen van Milieukeur zijn geteeld en de producten voldoen aan de criteria van logistieke waarborging.

Speciaal voor verwerkers van levensmiddelen heeft Milieukeur het bedrijfsmilieuplan ontwikkeld. In dit plan staat de uitgangssituatie van het bedrijf ten aanzien van verschillende milieuaspecten. Daarnaast wordt aangegeven wat het bedrijf de komende jaren zal gaan verbeteren. Milieukeur heeft voor dit systeem is gekozen, omdat bedrijven onderling moeilijk te vergelijken zijn.

De rol van de Stichting Milieukeur is het opstellen en aanpassen van de criteria. Aparte controle-instellingen beoordelen en adviseren bedrijven. Dit zijn instellingen als TNO/SGS.

Bij de invoering van een apart keurmerk voor milieuvriendelijke verwerking van biologische producten komt echter het probleem van opeenstapeling van keurmerken naar voren. Op zich is het EKO een sterk keurmerk en het wekt verwarring bij de consument als er nog een ander keurmerk op een verpakking staat.

5 Conclusies

Op verzoek van I&H is getracht meer inzicht te verschaffen in de milieuprestaties en knelpunten van bedrijven die biologische producten verwerken. Vervolgens is de vraag aan de sectororganisatie VBP voorgelegd of zij voldoende draagvlak verwacht voor een sectorbrede aanpak van het thema milieuvriendelijke verwerking. De conclusies van dit onderzoek zijn:

- Bij de sector is draagvlak te vinden voor extra om milieumaatregelen.
- Individuele bedrijven in de verwerkingssector ondervinden weinig stimulans om extra milieuvriendelijk te produceren.
- Kostenbeperking vormt voor de sector een belangrijk aandachtspunt. De consument accepteert maar een beperkt kostenverschil tussen gangbaar en biologisch, meer aandacht voor milieuvriendelijke verwerking staat hier haaks op.
- De technische mogelijkheden om in het verwerkingsproces van biologische producten betere milieuprestaties te leveren dan bij de verwerking van gangbare producten zijn beperkt, omdat de gangbare sector nieuwe technieken overneemt.
- De retailsector is weinig gevoelig voor milieuvriendelijke verwerking, omdat het EKO-keurmerk sterker is dan bijvoorbeeld Milieukeur. Een extra milieukeurstempel is niet voldoende duidelijk voor de consument en daarom ook niet gewenst bij de sector.
- De sector kent veel kleine bedrijven. Het ontbreekt deze groep aan tijd en kennis om zich te verdiepen in alle subsidiemogelijkheden.
- Binnen de sector is de diversiteit in producten en combinatie van activiteiten groot. Hierdoor is onderlinge vergelijkbaarheid moeilijk. Bij beoordeling van de milieuprestaties kan dit een probleem zijn. Bij vergelijking van de prestaties van een biologische verwerker met de gangbare collega, moet het productieproces in soort en omvang vaak wel op één lijn liggen. Het verwerken van biologische producten is voldoende om in aanmerking te komen voor Groene Financiering. Vooral op de primaire bedrijven wordt de milieuwinst behaald. Het lijkt daarom niet onredelijk om milieueisen te stellen aan verwerkers die in aanmerking willen komen voor Groene Financiering.
- Ondanks de sterk uiteenlopende soorten en situaties van bedrijven biedt het bedrijfsmilieuplan mogelijkheden om de milieuvriendelijke verwerking van biologische producten te stimuleren. De Stichting Milieukeur heeft hiervoor criteria ontwikkeld.
- Het is raadzaam om de Stichting Milieukeur en Skal een voorzet te laten maken voor het formuleren van aanvullende certificeerbare milieueisen, voor de verwerking van duurzaam geproduceerde primaire producten, zodat ook het eindproduct gegarandeerd milieuvriendelijk is. Het keurmerk geeft dan in feite twee garanties in één: milieuvriendelijke teelt én verwerking. Een dergelijke koppeling geeft verwerkers de mogelijkheid om (duurdere) milieuvriendelijke methoden toe te passen en te ontwikkelen en zich daarmee te profileren op de markt. De controle kan worden uitgevoerd door Skal.

Bijlage 1 Financiële instrumenten

1. Subsidies op innovatie en milieu-investeringen

Investeringsregeling markt en concurrentiekracht onderdeel verwerking en afzet (VAL)

Deze regeling maakte onderdeel uit van het Stimuleringskader. Hoofddoel van dit onderdeel was de verbetering en de rationalisatie van de behandeling, verwerking en afzet van landbouwproducten. Van de regeling kon voor het laatst in 1999 gebruik gemaakt worden.

De Europese Unie (EU) biedt nu binnen het Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP) de mogelijkheid om investeringssteun te verlenen onder andere voor verbetering van de afzet van landbouwproducten, van verwerkingsprocédés, van innovatieve investeringen ter bescherming van het milieu (EG Vo. 1257/1999 art. 25). Provincies kunnen in dit kader geld ter beschikking stellen en de aanvragen moeten dus passen in de plannen van de provincie.

De maximale bijdrage van de overheid bedraagt 40% van de subsidiabele kosten. Dit zijn de kosten voor bouw en verwerving van onroerend goed (geen grond) en de bedrijfsuitrusting.

De praktische mogelijkheden zijn echter beperkt, omdat slechts enkele provincies kleine bedragen in het kader van deze regeling ter beschikking hebben gesteld.

Besluit Subsidies Energieprogramma's (BSE)

Doel van de regeling is het stimuleren van energiebesparing, duurzame energie en milieuvriendelijke energietechnieken. Projecten moeten passen binnen de doelstellingen van het BSE en binnen de jaarlijks vast te stellen onderdelen, waarin ook de criteria staan aangegeven.

Subsidie is mogelijk voor haalbaarheids-, onderzoeks- of ontwikkelingsprojecten alsmede praktijkexperimenten en projecten gericht op kennisoverdracht, demonstratie en marktintroductie.

Binnen de regeling bestaan een aantal verschillende energieprogramma's. Het programma Duurzame Energie 2001 (BSE-III) en de Uitvoeringsregeling Energiebesparing door Innovatie (BSE 2001-II) kunnen voor de sector interessant zijn, maar het programma richt zich vooral op demonstratie en marktintroductie en niet zozeer op verspreiding.

Eerst verantwoordelijk ministerie voor deze regeling is EZ. NOVEM is verantwoordelijk voor de uitvoering.

Subsidieregeling Referentieprojecten Milieutechnologie (SRM)

Doel van deze regeling is de verdere verspreiding van innovatieve milieutechnologie. In het kader van deze regeling kan een financiële bijdrage worden aangevraagd door ondernemers in het MKB (max. 250 werknemers) voor het uitvoeren van een meetprogramma of een eerste praktijktoepassing. De aanvraag moet betrekking hebben op een voor Nederland nieuw product, proces of dienst op het gebied van milieutechnologie, waarbij sprake is van meer dan normale technische en financiële risico's bij het vinden van een eerste afnemer. De regeling heeft een sterk vernieuwend karakter en is daardoor alleen geschikt voor een kleine groep voortrekkers.

2. Fiscale regelingen

Aanwijzingsregeling Willekeurige Afschrijvingen Milieu-investeringen: VAMIL, MIA, EIA

VAMIL biedt de mogelijkheid van vrije afschrijving van een investering. Door sneller afschrijven vermindert de fiscale winst. Het doel van de VAMIL is het stimuleren van de marktintroductie van milieuvriendelijke bedrijfsmiddelen.

Ook MIA biedt de mogelijkheid om de fiscale winst te verlagen (15 of 30% tot soms 40% van het investeringsbedrag mag ten laste van de winst worden gebracht over het kalenderjaar waarin de bedrijfsmiddelen zijn aangeschaft). Het doel van de MIA is het stimuleren van investeringen in milieuvriendelijke apparatuur door het Nederlandse bedrijfsleven. De EIA is een vergelijkbare regeling, maar hierbij gaat het om energiebesparende technieken.

Bedrijfsmiddelen die in aanmerking komen, moeten op de Milieulijst 2001 staan. Soms zijn aanvullende verklaringen nodig. VAMIL kan soms in combinatie met EIA of MIA worden toegepast.

Nieuwe bedrijfsmiddelen moeten voldoen aan de volgende criteria:

- nog niet algemeen gangbaar in Nederland zijn;
- een substantieel milieuverbeterend effect hebben.

De drie regelingen zijn sterk gericht op investeringen in duurzame productiemiddelen. De regelingen zijn algemeen bekend en worden veel gebruikt. Om het gebruik in de biologische verwerking meer te stimuleren zou de sector zelf aan moeten geven of er apparatuur specifiek voor hen van toepassing is, zodat deze aan de lijst kan worden toegevoegd. Omdat de omstandigheden van de biologische verwerking niet echt verschilt van de gangbare verwerking lijkt de kans hierop niet groot.

Groen Beleggen (FIN/VROM/LNV, uitvoering LASER en NOVEM)

In de Regeling Groenprojecten wordt aangegeven in welke categorieën projecten zijn te kwalificeren als groenprojecten. Indien deze projecten voldoen aan de criteria, krijgen ze een zogenaamde Groenverklaring van het ministerie van VROM. Met deze Groenverklaring kan het project aanspraak maken op een lagere rente dan gebruikelijk, omdat het geld komt uit een groenfonds. Het rentetarief van deze fondsen ligt vaak 1 à 2 procent lager dan de marktrente.

Investeringen in biologische landbouw komen zonder meer in aanmerking voor groen financiering. Deze regeling stelt geen extra milieuvorwaarden aan de productie en verwerking.

De regeling beperkt zich niet tot de primaire bedrijven. Het projectvermogen moet ten minste 22.689,- (f 50.000,-) bedragen en het project moet enig financieel rendement opleveren. De regeling staat open voor verwerkers, als zij voor het merendeel biologische producten verwerken.

Duurzame Ondernemersaftrek (DOA)

Alle ondernemers in de biologische landbouw kunnen in de toekomst mogelijk in aanmerking komen voor de DOA. Dit betekent dat hun zelfstandigenaftrek voor de inkomstenbelasting ca. 2 keer zo hoog wordt. De Europese Commissie heeft zich echter kritisch uitgelaten over de DOA. Mocht verder overleg met Brussel niets opleveren dan wordt naar andere mogelijkheden gezocht die passen in het Europese stimuleringskader.

Fiscale stimulering van speur- en ontwikkelingswerk (WBSO)

Met de WBSO wil de overheid het speur- en ontwikkelingswerk in het bedrijfsleven stimuleren door tegemoet te komen in de loonkosten voor de werknemers, die direct betrokken zijn bij dit werk. De tegemoetkoming wordt verstrekt in de vorm van een vermindering van de loonbelasting en/of een verhoging van de zelfstandigenaftrek. De regeling is niet speciaal gericht op duurzaamheid.

3. Subsidieregeling voor adviezen

Subsidieregeling Voorlichting en Doorlichting Schoner Producteren (SVDSP)

Doel van de regeling van Economische Zaken is het wekken van interesse voor milieu- en energiemaatregelen bij bedrijven om daarmee economisch voordeel te behalen. Hiertoe wordt subsidie verleend voor voorlichtingsprojecten (waaronder doorlichting) van samenwerkende intermediaire organisaties, die gericht zijn op het midden en kleinbedrijf. Ook intermediaire organisaties komen in aanmerking.

Projecten moeten gericht zijn op ondernemingen met minder dan 250 werknemers. Projectkosten moeten hoger zijn dan 22.689,- (f 50.000,-). Kosten voor de doorlichting mogen niet meer dan 2.042,- (f 4.500,-) per onderneming bedragen. Dit betekent dat een bedrijfsadvies niet meer tijd mag kosten dan ca. 3 dagen. Dit onderdeel is niet de kern van de regeling. De individuele bedrijfsdoorlichtingen moeten voorafgegaan worden door een algemene voorlichting aan de branche. Deze algemene voorlichting is het hoofddoel van de regeling.

De laatste openstelling van de regeling liep af in september 2001. In 2002 gaat de regeling opnieuw open. De bijdrage is ca. 2/3 van de subsidiabele kosten.

4. Samenvatting en conclusies

Veel regelingen die in hoofdstuk 2 zijn genoemd richten zich op innovatie. Het gaat hierbij om nieuwe systemen of toepassing van een nieuw systeem bij een enkele koploper in de sector. Een individuele kleinere verwerker kan hier natuurlijk gebruik van maken, maar dan moet hij de contacten hebben en de nodige kennis over vernieuwingen van processen bezitten. Om vooruitgang van milieuvriendelijke verwerking in de sector breed te bevorderen is een regeling voor verspreiding van technieken nodig. De INOV, de BSE, de SRM en de WBSO vallen op dit criterium af. De fiscale regelingen VAMIL, EIA en MIA zijn landelijk bekend en het ligt niet voor de hand dat kleinere verwerkers er minder gebruik van maken dan grotere. Bedrijven met een hoge rendabiliteit hebben van de regeling echter meer voordeel dan andere. Het is de vraag of alle verwerkers op de hoogte zijn van de lease-constructies die o.a. de banken aanbieden, in situaties waarin de fiscale regeling onvoldoende voordeel oplevert voor het bedrijf zelf.

Groene Financiering is beschikbaar voor alle bedrijven die voor het merendeel biologische producten verwerken. Aan het gebruik zijn verder geen extra milieuvorwaarden verbonden. Men zou er aan kunnen denken om bij de verwerkende sector wel extra milieuvorwaarden op te nemen. Een probleem is wel het definiëren van de voorwaarden, omdat de bedrijven onderling zo verschillend zijn. Laten we DOA bij deze bespreking buiten beschouwing, omdat de regeling nog niet door de Europese Commissie is geaccepteerd, dan blijven de VAL van de provincies en de SVDSP van het Ministerie van Economische Zaken over. De gelden die de provincies in het kader van de VAL ter beschikking stellen zijn zeer beperkt en de provinciale insteek van de regeling is minder geschikt voor sectorbrede aanpak. De SVDSP biedt mogelijk perspectief. Het doel van deze regelingen sluit aan bij de sectorbrede doelstelling van deze notitie, het stimuleren van milieuvriendelijke verwerking.

Conclusies

De conclusie van deze korte inventarisatie is dat er bestaande regelingen zijn die de milieuvriendelijke verwerking van biologische producten financieel ondersteunen.

Dit zijn:

- De Subsidieregeling Voorlichting en Doorlichting Schoner Producteren van EZ. De regeling biedt mogelijkheden voor ondersteuning wanneer een intermediaire organisatie milieuvriendelijke verwerking sectorbreed wil stimuleren. Daarbij is er ruimte om voor individuele bedrijfsadvisering, hoewel dit onderdeel niet meer dan 3 dagen per bedrijf mag inhouden.
- De Groene Financieringsregeling. Aan deze regeling zouden extra voorwaarden voor milieuvriendelijke verwerking opgenomen moeten worden, zoals de aanwezigheid van een milieubedrijfsplan of andere prestaties op milieugebied.

Bijlage 2 Vragen van de interviews bij de verwerkers

1. Kunt u een beeld schetsen van de werkzaamheden van uw organisatie?
2. Kunt u iets vertellen over de verwerking en afzet van de duurzaam geproduceerde primaire producten?
3. Kunt u iets vertellen over de sector waarin uw organisatie werkzaam is?
4. Voldoen de producten aan een bepaald keurmerk; en zo ja welke?
5. Worden vanuit het keurmerk eisen gesteld aan de verwerking van de duurzaam geproduceerde primaire producten; en zo ja welke?
6. Welke milieuprestaties worden momenteel gerealiseerd?
Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan:
 - milieuvriendelijk verpakkingsmateriaal;
 - reductie van verpakkingsmateriaal;
 - gebruik van groene energie;
 - eisen ten aanzien van de herkomst van grondstoffen;
 - hergebruik van grondstoffen en water;
 - zuivering van water;
 - gebruik van additieven;
 - verwerking van afval;
 - logistiek, door beperking van transport afstanden;
 - de infrastructuur binnen gebouwen;
 - anders.
7. Zijn er daarnaast nog andere milieuprestaties binnen uw organisatie mogelijk?
8. Zijn er bepaalde bottle-necks die de realisatie van milieuprestaties in de weg staan?
9. Waar ontstaan deze bottle-necks en hoe / door wie kunnen ze worden opgelost?
10. Op welke wijze kan de overheid de realisatie van milieuprestaties stimuleren?
11. Welke initiatieven zijn dan noodzakelijk en door wie moeten ze worden genomen?
12. Hoe kunnen milieuprestaties volgens u het best worden geborgd / gecertificeerd; en door wie?